

Claviaturi

TRIBUNA

CENACLUL LITERAR DIN HUEDIN

nr. 6 2006

Horea și Iancu în satele dintre Vlădeasa și munții Gilăului

Nicolae Șteiu

Motto:
"La Bells, în Poiana, la Smida înnoptând
Auzi vutrea apei și brazii fremătând
Și simți duhul lui Iancu în suflet și în gând."

Despre istoria locuitorilor satelor din partea de nord-est a Munților Apuseni (dintre Vlădeasa și Munții Gilăului) s-a scris mai puțin deși intră și ei între românii numiți moți. Dacă cu două secole în urmă muntenii dintre Câmpeni și muntele Gâina erau denumiți "topi", cei din jurul Zlatnei "mocani", iar cei din zona Abrud-Vidra-Albac și de pe Arieș erau denumiți "moți" (cei cu părul purtat mai lung și legat la spate, ca să nu-i deranjeze în timpul cioplitelii lemnului), acest termen s-a generalizat pentru toți locuitorii zonei montane dintre Mureș și Crișul Repede.

Am făcut această precizare pentru a se înțelege de ce trănișenii, rogojenii, belișenii, ori mărișenii își spun moți. Țara Moților și oamenii săi au fost descrise frumos și convingător, cu trei sferturi de veac în urmă, de către învățatul francez Robert Fischeaux: "Aici s-a păstrat mai curată poate decât aceea din alte provincii ale României o populație de români cărora mediul muntenesc i-a insuflat acel duh de mândră neatarnare care te uimește totdeauna când îl simți până la cel mai umil țărân".

Poetul pătrimirii noastre, Octavian Goga, îi caracteriza astfel: "Neamul lor vânoș adăpostește singura tradiție de eroism pe care vremea vitregă nu ni l-a putut înfrânge... Ei ne-au învățat mai întâi să plătim cu sânge, nu cu lacrimi, ei reprezintă acțiunea... Moții sunt Tirolul nostru, pumnul Ardealului".

În satele de sub Vlădeasa, mai mult decât în altele, atributul de erou ori martir este simțit de duhul lui Horea sau duhul lui Iancu, ceea ce acoperă și mai bine sufletul românesc ca matrice spirituală. Istoria și legendele giurcuțanilor, bălceștenilor, belișenilor, mărișenilor ori mărăgărenilor ne trimit mereu la evenimentele petrecute în anii 1784-1785 ori 1848-1849, iar eroii acestora sunt vii în amintirile lor. În urmă cu peste 200 de ani, când Horea cu ortacii săi a pornit tumultul, trimiși de-ai lor au venit dincoace de câmpăna muntoasă de la Ursoaia, pe "domeniul Călată", la Mărișel, Huedin ori la Ciucea.

Încă în martie 1784 șpanul domeniului Zlatna de Sus trimitea o informare prin care spunea cu îngrijorare că doi frați de-ai lui Horea, și anume Petru și Dumac, împreună cu Simion Trif și Cârstea Nicula, "au fugit în munții comitatului Cluj, la Mărișel". Și Ladislau Csaki, comitele comitatului Cluj, scria puțin mai târziu că Horea însuși se afla la Mărișel în casa lui Drăghici Hetea și că acolo a jurat conducători locali pe Simion Paven, Onu Paven și Petru Neag din munții Giurcuța, în numele său ("ad nomen suum"), având misiunea de a da de știre românilor de pe Someș "să fie gata cu toții să sară în ajutor când el va trimite carte căci va fi vai de sufletul aceluia care nu va face-o".

De altfel satele dintre apa Belișului și Crișul Repede îi erau bine cunoscute lui Horea, soția sa

Ilina era "de pe domeniul Călată", iar el a lucrat o vreme ca jeler la Vânători-Ciucea. Horea, cu un grup de țărani răsculați, intenționa să coboare pe valea Călatii și să ridice la luptă pentru alungarea nobilimii și pe robii pământului de pe văile Crișului Repede, Almașului și Agrijului. Prin oameni de încredere a trimis vorbă ca la târgul de la Huedin din 25 noiembrie să fie gata de luptă, când va sosi și el aici. Dar judele nobiliar al cercului Huedin, Sigismund Gergely, speriat, a încercat pe toate căile să oprească ieșirea răsculaților din munți. Mai întâi l-a trimis pe Macavei Bota în tabăra lui Horea, formal, cu o scrisoare în care îi cerea acestuia să păstreze raporturile de bună vecinătate, dar în realitate să vadă puterea răsculaților și adevăratelor lor intenții.

Horea, după ce a ascultat conținutul scrisorii, a dictat următorul răspuns: "Luând această carte a solgăbirăului Sigismund Gergely, ca de la un vecin și din toată dragostea pornită, cu înțelesul ca să fie bine unii cu alții și să trăim în dragoste și noi închinându-ne domniei tale îți dăm de știre că oamenii care țin de târgul acela nu vor avea nici o supărare și nu vor suferi nici o neplăcere. Pentru care și noi ne rugăm și poftim ca la târgul viitor de la Huedin, oamenii noștri să poată umbla în pace pentru târguiești, vânzări sau orice alt drum vor avea, altfel s-a isprăvit cu prietenia de vecin...".

Față de o astfel de hotărâre, în 23 noiembrie nobilii intruniți în tabăra de la Huedin au ținut sfat și au acționat energic trimițând călăreți la Ciuleni, Valeni și Mărgu ca să-i oprească pe răsculați. Horea fiind informat de puterea forțelor nobiliare s-a oprit la locul numit Sub Pietroasa. Dar în lupta inegală purtată între țărani înarmați cu furci, coase îndreptate și îmbălăcii și nobilii cu arme de foc pe de o parte, cu armatele imperiale pe de alta, dotate și cu tunuri ce făceau o mare impresie, țărani au ieșit înfrânți și la jumătatea lunii decembrie Horea a hotărât întreruperea luptelor până în primăvară, când credea că vor putea determina nobilii să părăsească pământurile iar acestea să fie preluate de țărani. El împreună cu câțiva ortaci a trecut peste munții Afinet, Sârbi, Gura Mușchilor și Fulgerata, a coborât pe apa Belișului, apoi a urcat pe Drăgoiasa și sub Citera Negruului, la 1512 m altitudine, și-a amenajat un mic adăpost sub un brad secular răsturnat de vânt. Aici, însă, prin trădare, în 27 decembrie a fost prins și sub escorta a 70 de militari a fost purtat prin Albac, Zlatna și dus la Alba Iulia, unde în 28 februarie 1785, din porunca "bunului împărat", a fost zdrobit cu roata.

Horea a fost dus de pe aceste meleaguri dar duhul lui a rămas. A continuat să se simtă umbra lui, ecoul vorbelor lui, fiorul horelor lui. Amintirea lui a rămas vie printre țărani din Bălcești, Călată, Mărișel, Dealul Calului unde găsim "Pântana Horii", "Pârâul Horii", "Drumul Horii". Putin mai jos de cuibul lui Horea, grupul de case de la Dealul Calului și-a luat, în 1930, numele de Poiana Horii, nume unic în țară, unic în lume, nume care ascunde istorie, durere și taine.

Aici Horea este mereu prezent în cântece și-n legende ("Horea nost", "Crăișorul Horea", "Cât a fost Horea-mpărat" etc.). Horea realul a fost dublat de Horea imaginarul, înălțat, glorificat pe aripile legendei. Cea mai frumoasă caracterizare a eroului o găsim în "Balada Horii" culeasă din Poiana Horii în urmă cu trei decenii. Iată câteva fragmente din aceasta: "Posto-mulți viteji pe lume/ Fost-o mulți cu mândru nume/ Căți or fi, căți s-or afla,/ Dar ca Horea nostru ba./ Umbla mândru pe ulițe/ La

(Continuare în pagina VIII)

Efulgurații

Ioane Alexandre!

Ioane Alexandre, mai ții minte?
Ne-am cunoscut în țirg la Huedin,
Vinduseși bivoulul și, mulțumită,
Am dat pe git carafe, trei, de vin.

La Cluj ne-am revăzut în studenție
(Jean Pop era la toate eminent)
Tu parcă rămăseși repetent -
La „Slava veche”, nu la „Poezie”...

Din onorarii (de la „Steaua”-mi pare),
C-un vin dulceag ne-am îmbătat odată,
La cramă la „Hubertus”... Securistul
Veghea-ntr-un colț, căci o făcusem lată...

Cu prietenu-ți de-atunci Borcilă Mircea,
Admirator al tău cu frenezie,
Peripatetizai de Rilke, Blaga
(Scria-n secret și dinsel poezie...)

La București un nou făcuși-ți, rost
Virtos te-ai pus pe greco-lătinie,
La neamțul Heidegger te-ai dus apoi
Și-ai supt la țiga lui filosofie...

Și pe Ulvine Domnul Dumnezeu
Ți-o scosese-n față ca pe-o primăvară,
Cu prunci te dăru - toți feți-frumoși -
Știrpea să ți-o continue în țară...

Și prin Pustie-apoi ai rătăcit
(Opinci, toaig, credință, pasul greu...)
Prin vâmile-i trecind, nenumărate,
L-ai căutat, febril, pe Dumnezeu.

Aflatu-l-ai, Ioane, pare-mi-se,
Căci, iată, azi la sinul Lui, blind, stai
Mai fericit decit odinioară
La Cluj cu filologii tăi erai.

Să știi, e mare vraigete în țară -
Mineriade, mafii, ciocoi noi,
Guverne, parlamente de ocară,
Nu se mai vede omul de nevoi.

Nimica sfint nu-i nici în Poesie.
Prea mulți sunt cei ce scriu fără de har.
Putini mai știu azi de Roman Melodul
Ori de prea mult iubitul tău Pindar.

Stai unde stai în liniște și pace,
Nimic nu ai de-aici de regretat,
La modă e Politică - o baladă
În care bivoli din Topa s-au pișat...

Ci-așteaptă-mă în liniște. Puțin e
Și trec și eu al vremilor hotar.
Pe-o laviță în Topa ta cerească
Vom bea, de bivoli „lapte din șțitar”...

Teofil Răchiteanu

De la cititor către autor

Correspondență cu
Artur Silvestri și
Teofil Răchiteanu

Huedin, 31 mai 2006

Domnia Voastră,

Pentru că aveți oroare față de "spiritul neașezat, lipsa de agregare și reacțiunea în impulsiv și nesocotit" de iz cronicăresc, pentru că uneori aveți spaima, de altfel funciară, în fața Destrămării definitive, în fața morții, ați ales șantierul cărții, în descendență eliadeană, și realitatea ritualistică. Dinaintea veacului risipit și a mixturii spiritului creol, dinaintea risipirii atator talente românești prin neglijarea filoarelor Marii Tradiții, căutați hieroglyphia pe substrat străromân, pictograma din *Codex Rohonczii*, continuitatea din faptă în faptă, din om în om și mai ales din generație în generație, urma ce rămâne într-o arheologie a spiritului. Într-o reconquista spirituală, printr-o prolificitate de tip Iorga, printr-o cuprindere a vastelor domenii de tip hasdean, doriți să salvați de la risipă - meteahnă românească - valorile timpurilor vechi.

În plin spirit baroc, alimentat de inerente neliniștii existențiale vă sublimați într-o *forma mentis* enciclopedică, atât de rară într-un secol uni-și ultraspecializat. Lubitor de contraste, schivnicul medieval, inițiat în tainele naturii e văzut mărit prin oceanul așa-zis civilizator al omului îmbrăcat la Casa Versace. În viziunea D-v. gesturile culturale trebuie să se așeze în instituții, cutume și profesii. Ați fondat *Grupul pentru istorie alternativă*, sunteți expert numărul 1 în consultanță imobiliară cu un palmares științific impresionant, președinte al *Asociației pentru Patrimoniu* etc. Dar detestați profund pe intelectualul contemplativ și defecist, risipitor și fără nici o misiune. De aceea contrastant, căutați sufletul instituției, nu vă sfiți să învățați de la Mitropolitul Nestor Vornicescu, de la Vlădica Antonie Plămădeală. Ajungeți la călugării sciti, în vremea protocronismului românesc. Prindeți Marea Tradiție de la generația veche (Edgar Papu, Dinu Adameșteanu, Romulus Vulcănescu) etc. Colaborați cu Mircea Eliade, G. Uscătescu, Nicolae Baciu, Paul Lahovary etc. Și după peripluri academice, cu câteva doctorate, poposiți la fântâna lui Simedrea și *beți de sufletul lui*, în sacra vreme a seniorilor Bisericii Ortodoxe Române, descoperind modelul Omului Mare ce aderă nedezmăntat la fapta cel-însotite. "Luciferic" la revista *Lucaștrul* timp îndelungat, adevați la un europenism à la Francis Dessart, într-un mod lucid și militant, fără nici un complex de inferioritate privind originea, extracția ori limba de exprimare.

Concepți proiecte de vaste dimensiuni, editări în corpore de reviste pe multiple domenii. În calitate de director al *Fundației Europene Iosif Constantin Drăgan* ați re-editat *Națiunea și Dacia literară*, intenționați recrearea revistelor *Columna lui Traian* (fondator B.P. Hasdeu) și *Arhiva românească* (fondator M. Kogălniceanu). Ultimul proiect în fază de derulare intitulat "Mărturisire de credință literară - Scrișul ca religie la români în preajma anului 2000" este o "cântare în comun" a unor nume de scriitori importanți din țară și din străinătate pe fondul unui chestionar cu întrebări simple "De ce scriu?, Pentru cine scriu?, Din ce curent literar, școală, grupare, direcție cred că fac parte? etc.". Acest prim volum împărțitește credințe vii, o metafizică a scrișului omniprezent, confesiuni destul de atipice acestui secol destrămat și incoerent.

Credeți într-o lume statornică a modelelor, deși

tranzitoriu dominată de spiritul creol, în noblețe, în mister ce ordonează de la sine lucrurile lumii, în etică, justitie istorică, așezare socială, finețe caracterologică de rasă veche. Duceți o viață retrasă, modestă, dedicată construcției culturale și sociale, deși, aparent, predestinată unei vieți mondene, protocolare.

Scrișul, pentru D-v., este religie, ritual, o reconquistă purificatoare a spiritului. Deși cu volume puține de proză (*Apocalipsis cum figuris* - năvelă fantastică), eposul utilizat e încifrat, criptic, nu e organizat într-o construcție epică. Captați fulgurant și spontan misterul, fundamentul metafizic al lumii. Stilul e voit de o prețiozitate distinctă, are lumina sentențioasă și profetică a scrierilor biblice, întrucât scrișul e mai ales ritual. Fraza curge cu largi ocolșuri și ramificații, fără să-și piardă tensiunea ideatică, pentru a smulge din lacăte lamura și misterul lumii. Epistolele din vol. *Vremea seniorilor, scrisori de altădată de la ierarhii și cărturari bisericești*, deși din partea unui erudit istoric al civilizațiilor, au simplitate și eleganță pliniană. Actul critic de după perioada *Lucaștrul* este, mai ales, povestea întâlnirii a două spirite, cu frecvente schimburi epistolare, încrustată în fapță creatoare care poartă să-l ivească pe Omul Mare.

Pentru că nu ne-am văzut față către față, dar, prin prezenta epistolei, ne întâlnim fapță despre fapță, integrante, prin orice dimensiuni ar fi, în fapta colectivă, împuținată vertiginos în acest timp ateu și patriot de fanfaronadă,

rămân scris către scris,

Al D-voastră,
Dinu Bălan

Magie fără „abracadabra”...

Mi-aduc aminte de emoția ce-am trăit-o când, pentru prima oară, am citit o „poezie” a lui Teofil Răchiteanu. Ea se afla în volumul „Partea mea de dragoste”, pe care întâmplarea cea bună mi l-a pus în mână. L-am deschis la una dintre pagini și pe

măsură ce citeam versurile, mă cuprindea o vrajă teribilă. De mult nu mai simțisem așa ceva pentru o lectură. Era zi de vară, la țară, aveam atăta treabă, dar nu mă mai interesa. Am ieșit afară și i-am anunțat pe ai mei că nu voi face nimic până nu termin de citit tot volumul. Și l-am citit. Fiecare pagină conținea o „partitură muzicală” plăcută sufletului meu. Trebuia neapărat să scriu acestui Magician, să-i mărturisesc bucuria mea, mulțumirea că există și că ceea ce compune este minunat. Așa am făcut!

Ani la rând am ținut în mână câte o nouă carte scrisă de el (acum sunt cu „Alizeul de dor”) și vraja nu s-a știrbit cu nimic. Magia poeziilor sale este unică. Și știu și de ce ea nu se pierde. Citeam cândva o carte despre marele sculptor al Renașterii, Michelangelo. Și am fost uimit de felul cum hotărâ el să creeze forma din bucata de marmură. Privea zile în șir piatra ca să vadă ce anume se ascunde înăuntrul ei și apoi nu făcea decît să înlăture cu dalta ceea ce era de prisos. Dar oare câți muritori se nasc cu darul de a vedea forme frumoase și de a le dezveli celor ce nu le zăresc? Puțin! Și printre aceștia se numără Teofil Răchiteanu. Poeziile sale sunt vrăjite pentru că el nu face decît să le dezvelească cu tandrețe și delicatețe ochilor noștri din starea lor latentă de cântări. Le caută, le ascultă, le dezvelește și, precum primăvara ce-și scoate brândușile la iveală, ni le arată, ni le rostește cu cântul său „teofilin” și pentru cât durează această muzică ne simțim nemuritori.

Vreți să roștiți o vrajă? Nu începeți cu „Abracadabra”.

Începeți așa:

„Prin Munții Apusului, ars de grea patimă,
Până când sufletu-mi face-se lacrimă...”
Și magia vă va inunda.

Silvia Morar

Între iubire, viață
și destin

De data aceasta Iustinian nu ne prezintă versuri (a publicat patru volume de versuri: *Popas în necunoscut, Pormind de la un gest, Cuvinte nerostite, Chemarea amintirii*), ci o lucrare situată între psihologic și medical, intitulată *Între iubire, viață și destin*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2005.

Iustinian ni se destăinuie la capitolul "concluzii": "Această carte am scris-o în circa trei luni de zile - ultimele luni de suferință și de viață a tatălui meu. Am scris-o tocmai în dorința de a-mi exterioriza "demonii interiori" care mă măcinau în acel moment". A abordat subiecte diverse: conceptul de sexualitate, relația cu sexul opus, vitalitatea, personalitatea umană, relația cu Dumnezeu, limbajele iubirii, dramele sufletului, arta de a trăi, cunoașterea de sine etc.. Prefața este semnată de prof. psih. Laura Ionescu, iar postfața de psiholog Nicoleta Creț. Iustinian a trăit niște indoieli, după ce a terminat de scris cartea, de aceea a dat-o la doi psihologi, ca să fie "diagnosticat" din două părți, ca să știe dacă revolta lui e justificată. Despre care revoltă să fie vorba? Iustinian are impresia că "trăim într-o lume ne bună, în care anormalul devine normal, viciul devine virtute, minciuna devine un adevăr universal valabil [...] destrămarea unei familii se numește astăzi planificare familială etc..."

Iustinian ne sfătuiește să dăruim iubire și să nu cerem nimic în schimb. Ca un preot în fața

altarului, ne îndeamnă să nu pierdem vremea cu certuri, cu jigniri sau cu resentimente. Ca să iubești pe cineva, trebuie mai întâi să te iubești pe tine însuși. Cum e cu tensiunea într-un cuplu? Cum e sexualitatea într-un cuplu? Oamenii puternici abuzează de cei slabi. Se produce o manipulare. Cine pe cine domină într-un cuplu? Unul va oferi mai mult pe plan sentimental. Celălalt va controla mai bine relația "deoarece îl va putea șantaja și manipula pe cel dependent de iubire, deoarece el are nevoie de iubire ca de un drog. Așa că îl va administra iubirea în doze precis măsurate, astfel încât cel dependent de iubire va face orice ca să-și primească următoarea doză și astfel apare șantajul".

Uneori autorul șochează prin duritatea adevărului: "Practic aș putea spune că bărbatul este o pungă cu spermă, care abia așteaptă să fie golită. Când punga este goală, el este fericit. În schimb, femeia este o pungă goală, care poate fi umplută cu senzații, cu mângâieri și în principal cu dragoste și nu cu sex".

Cu siguranță cartea lui Iustinian Gr. Zegreanu este necesară, complexă, dincolo de prejudecăți, într-un stil limpede, care impactă limbajul de specialitate cu gândurile autorului. Iustinian crede că "totul în existența noastră umană este Dumnezeu" și că "reputația unui om este ceea ce spun oamenii în fața mormântului". Oricum, Dinastia Zegreanu poate fi mândră, chiar și în lumea umbrelor, de laboriosul și surprinzătorul Iustinian.

Alexandru Jurcan

Interviu

Preotul trebuie să facă politica Bisericii și a neamului românesc

Interviu cu
Părintele Protopop Dorel Pușcaș

- Părinte Protopop Dorel Pușcaș, vechimea în funcția de protopop și mai ales contribuțiile dumneavoastră la organizarea și funcționarea activității bisericești în această zonă vă recomandă pentru o succintă prezentare a Protopopiatului Ortodox Român Huedin - biserici, mănăstiri, monumente istorice, o revistă de cultură și spiritualitate creștină, o tipografie, evenimente semnificative din viața religioasă... așa dar care poate fi aceasta?

- Să încercăm! Ca organizație administrativ bisericească într-o anumită eparhie, protopopiatul cuprinde mai multe parohii. Astfel, Protopopiatul Ortodox Huedin face parte din Arhiepiscopia Vadului, Releacului și Clujului și asigură reprezentarea parohiilor subordonate acestuia la nivel eparhial.

Protopopiatul Huedin a luat ființă în anul 1923 și a avut ca prim protoprezbiter pe Pr. Aurel Munteanu, cel ce a sfârșit în mod tragic în 10 septembrie, anul 1940, în condițiile ocupației horthyste din Ardealul de Nord-Vest. Odată cu moartea martirică a protopopului Aurel Munteanu s-a încheiat și activitatea tânărului oficiu protopopesc la Huedin. Activitatea a fost reluată după eliberarea Ardealului prin protopopul Petru Pop, urmat de Petru Nicolae, care la rândul lor și-au adus contribuția la reorganizarea și funcționarea Protopopiatului Huedin, în condițiile dificile ale perioadei comuniste.

Începând cu anul 1990 conducerea acestui protopopiat mi-a fost incredintată mie. Protopopiatul Ortodox Huedin este cel mai mare protopopiat ca extindere teritorială, din cele opt existente în Arhiepiscopia Clujului, dar are o populație dispersată și mai redusă numeric. În tot acest spațiu geografic, situat la nord-vestul Munților Apuseni, trăiesc aproximativ 48.807 credincioși ortodocși; 551 romano-catolici, 725 greco-catolici, 10.664 reformați, 998 bapțiști, 1.521 penticostali etc., în total o populație de 63.696 suflete.

Protopopiatul Ortodox Huedin are 59 de parohii, cu 59 de preoți parohi, unele având una sau două filii, desfășurate în 91 de localități. Parohiile menționate sunt grupate în jurul singurului oraș din zonă, orașul Huedin, cu o populație de 9.439 locuitori din care ortodocși 5.756 (60,98%), organizați în trei parohii, reformați 2.904 (30,7%), penticostali 328 (3,47%), romano-catolici 168 (1,78%), greco-catolici 71 (0,75%).

Tot în Huedin, în cadrul Spitalului teritorial, funcționează o capelă, ce asigură servicii religioase și consiliere duhovnicească pentru bolnavii internați aici.

- Părinte Protopop care este situația mănăstirilor și a monumentelor istorice?

- În Protopopiatul nostru avem mai multe biserici declarate monumente istorice, multe dintre ele, din păcate, sunt într-o stare jalnică, aproape ruinată și necesită reparații urgente. Cu regret pot să spun că din anul 1990 și până în prezent, doar unei singure biserici monument, cea din localitatea Bica, i-a fost alocată o sumă derizorie din partea Ministerului Culturii și Cultelor pentru lucrări de consolidare, lucrări care încă nu s-au finalizat din lipsă de fonduri. Într-o asemenea așteptare sunt bisericile monument

din parohiile: Agărbicium, Dângăul Mare și Dângăul Mic, Ciuleni, Păniceni, Ticu Colonie, Ticu Sat, Giurcuța, Aghireș Sat și altele. Cât privește mănăstirile...

- Firește, a trebuit să vă creați o bază de lucru...

- Într-adevăr a trebuit să consolidăm și să respectăm ceea ce aveam: bisericile în primul rând, apoi să construim noi edificii. Astfel, Sediul Centrului protopopesc, aflat în construcție, a fost conceput și proiectat să devină centru intelectual și spiritual al zonei, un punct de convergență și de iradiere a culturii românești tradiționale și a ideilor civilizatoare europene. Centrul grupează preoți din parohiile acestui protopopiat, intelectuali de diverse profesii, având o revistă proprie, difuzată în zona Apusenilor, o tipografie și setul necesar de mijloace de comunicare modernă. Sediul are în componența sa patru birouri administrative, două apartamente de serviciu, o trapeză cu 70 de locuri, o bucătărie, două camere de oaspeți. Tot în incintă avem o sală de conferințe de 100 de locuri, precum și un paraclis, situat la primul nivel al complexului protopopesc, paraclis conceput pentru nevoile duhovnicești ale preoților din protopopiat dar și ale credincioșilor din Huedin. Actualmente suntem în faza de a încheia lucrarea de pictură în tehnica frescă, pictura executată de o echipă de absolvenți ai Facultății de Teologie Cluj - secția patrimoniului cultural, condusă de P.C. Pr. Damian Tuluc.

- În felul acesta s-au creat condițiile pentru un alt salt în activitatea unei asemenea instituții de cult și de cultură.

- Bineînțeles, programul mai vechi al realizării unității intelectualelor din zona Huedin, evident incluzând și preotimea, a căpătat noi confirmări. Sub aspectul angajării credincioșilor, fie de orice orientare profesională, am deschis trei căi de unire și conlucrare: reeditarea revistei *Glăsuț moșilor*, constituirea coralei bisericii centrale din Huedin și organizarea Fundației cultural-filantropice "Protopop Aurel Munteanu" și a Frăției Ortodoxe Române, filiala Huedin.

- Ne interesează în primul rând activitatea revistei, care s-a impus între coordonatele culturale ale zonei Apusenilor, și numai.

- Bucurându-mă de solitudinea unor preoți, profesori, medici, ingineri, oameni simpli, români de bună credință, am reeditat acum nouă ani revista fondată cu optzeci de ani în urmă, în 1926 (*Glăsuț moșilor*), de frunțași ai intelectualității huedine (Pr. Savin G. Trușea, Dr. Alexandru Andrei, profesorii C. Anastasiu, Vasile C. Șerban, Iustin Ilieșiu, Liana Georgescu, S. Rusu), numind această publicație, în seria cea nouă, doar *Glăsuț*. În felul acesta i-am lărgit orizontul de adresare și cuprindere a problemelor regiunii moțești la toată țara. De altfel, populația din Apuseni a ieșit de mult timp din izolarea sa din țara de piatră. Revista, scoasă lunar, apoi trimestrial din motive financiare, totalizează acum 113 numere, cuprinzând în jur la 2000 de pagini și alcătuiește cea mai valoroasă contribuție cultural-spirituală de până acum în istoria orașului Huedin.

Diversitatea preocupărilor, a opiniilor și a mijloacelor de expresie alcătuiesc un tablou viu, atât de particular, al participării intelectualității zonale la reformarea morală și culturală a societății românești. Colaboratorii, specialiști în ramuri umanist-științifice, creatori de literatură cu un spirit critic elevat, au dat prestanță scrisului. Ne-au onorat cu lucrări valoroase: ierarhi - IPS Sa Bartolomeu Anania, Mitropolitul Clujului, Albei Crișane și Maramureșului, PS. Vicar

Irineu Bistrișeanul, profesori de la Facultățile de Teologie, preoți din protopopiat și din țară, teologi. Chiar la nivelul grupării restrânse a revistei se află scriitori confirmați, autori de volume (Ioan Bălaș, Nicolae Șteiu, Teofil Răchiteanu, Drd. Alexandru Jurcan, Drd. Rodica Potoceanu), de asemenea intelectuali preocupați de cercetare - doctori (prof. Cristian Filip) și doctoranzi (Diac. Ciprian Talog). Nu-i putem trece cu vederea pe tinerii colaboratori, elevi și studenți, dintre care mulți au debutat în paginile revistei, fie prin poezie, fie prin eseuri.

Redacția revistei a primit cu interes și a scris despre toate manifestările culturale din viața comunităților apropiate, de exemplu: Zilele orașului Huedin, hramurile unor biserici, festivalurile de muzică, dansuri și datini populare, concerte de muzică sacră, spectacole de teatru în limba română și franceză, lansările de carte, întâlnirile cu personalități distinse ale literaturii și artelor (mai nou organizate la sediul Protopopiatului), concursuri și olimpiade școlare, legăturile de frățietate cu cetățenii unor localități din străinătate, excursii și participări la festivaluri naționale și internaționale.

Printre cronicarii foarte activi ai acestor evenimente amintim pe profesorii: Elena Bălc (corectoarea revistei), Rodica Potoceanu, Alexandru Jurcan și Doru Rus.

- Ați pomenit mai înainte de asociații cultural-filantropice...

- Da, pe linie misionar-socială, am activat alături de membrii Societății Cultural Filantropice "Protopop Aurel Munteanu" și cei ai Frăției Ortodoxe care își desfășoară activitatea în Orașul Huedin. În această direcție am beneficiat de buna colaborare a colegilor mei mai tineri: Pr. Horea Șaitiș, preot de slujire caritativă la Spitalul Huedin - președintele FOR, și Diac. Ciprian Talog, secretarul protopopiatului nostru - vicepreședinte la FOR. Împreună cu ei am putut organiza la sediul protopopesc, în fiecare zi de joi, seri duhovnicești (rugăciune, catehizare, cântare) la care am invitat de multe ori preoți din protopopiatul nostru și nu numai. Această seară duhovnicească este extrem de benefică în contracararea prozelitismului sectar în orașul Huedin (la aceeași oră penticostalii au și ei ora de rugăciune). Tot prin intermediul Frăției Ortodoxe am reușit ca la sărbătoarea Învierii Domnului și la cea a Nașterii să oferim pachete

Cronică literară

Clujul literar

Olivia Bota

Paroramând un întreg secol de literatură, *Clujul literar (1900-2005)*, dicționar ilustrat alcătuit de Irina Petraș, apărut la Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005, este o trecere în revistă a ceea ce, metonimic, am putea numi "rafturi de cărți".

Marcând preambulul *Dicționarului critic al scriitorilor clujeni*, *Clujul literar* se dorește, precum aflăm și în "Argumentul" cărții, "un recensământ al condeielor clujene române, maghiare, germane, evreiești, ucrainene etc."

A vorbi de "condeie clujene" poate părea la prima vedere paradoxal, dat fiind faptul că dicționarul nu cuprinde doar scriitorii originari din Cluj, ci și scriitorii care, indiferent de locul nașterii, s-au stabilit temporar sau definitiv pe plaiuri clujene. Lista continuă cu toți membrii Filialei Uniunii Scriitorilor, prin urmare scriitorii care aparțin mai multor județe: Cluj, Maramureș, Satu Mare, Bistrița-Năsăud, Alba, Bihor, Sibiu, Mureș, dar și rezidenți din Ungaria, Norvegia, Franța, Germania. Pentru a întregi galeria literară, dicționarul include și mulți scriitorii tineri, cu sau fără volum, care se încadrează în categoria "marilor speranțe" în lumea literară clujeană. De asemenea, în paginile dicționarului putem întâlni autori cu numeroase volume publicate, care trăiesc la Cluj, dar care nu sunt membri ai USR.

În privința arhitecturii lucrării, aceasta rezidă în fișa bio-bibliografică a fiecărui scriitor în parte. Fișa sintetizează parcursul literar al fiecăruia, pornind de la coordonate "empirice", precum data și locul nașterii, continuând cu facultatea absolvită, studiile

masterale sau/și doctorale, trecând la debutul absolut, urmând în cele din urmă cronologizarea volumelor apărute, precum și menționarea unor premii literare importante. Având de cele mai multe ori o fotografie atașată, fișa bio-bibliografică are aerul unui portret-robot al scriitorului, conferind o imagine de ansamblu asupra traseului său literar. Așadar, lucrarea, având un caracter eminent informativ, se construiește pe succesiunea "dosarelor personale" ale scriitorilor.

Clujul literar nu se vrea un dicționar critic sau tematic, ci mai degrabă un inventar al tuturor scriitorilor care într-o manieră sau alta și-au adus aportul la ceea ce reprezintă, generic vorbind, viața literară clujeană.

Trăsătura esențială a lucrării este diversitatea. Dicționarul înglobează scriitorii de vârste diferite, de formații diferite (poeti, prozatori, dramaturgi, critici literari, istorici literari, esteticieni, traducători, regizori, cronicari literari, publiciști, esești, istorici ș.a.m.d.), de viziuni literare diferite, de calibre diferite, reușind să armonizeze diferențele existente. Astfel, trecând peste opoziții de tipul: scriitor renumit (deseori arhicunoscut) versus scriitor debutant (deseori anonim), peste tipologia scrierilor, peste conflictul calitate-cantitate, peste concepții literare divergente, dicționarul nu face decât să consemneze, alfabetic, prezența codeiilor clujene. "Strigarea catalogului", însă, se realizează dintr-o perspectivă neutră, pur obiectivă, ba chiar frivolă. Neutralitatea perspectivei constituie substanța lucrării, deoarece, precum afirmă și coordonatoarea dicționarului, Irina Petraș, *Clujul literar* "nu ierarhizează, nu cântărește, nu alege". El numără și oglindește. Prin urmare, miza operei este una ilustrativă și nicidecum una canonică. Cu toate acestea, mai rămâne suspendată o întrebare: "de ce este necesar un asemenea dicționar?" Răspunsurile există și variază în funcție de perspectiva abordată.

În primul rând, dicționarul își găsește utilitatea în activitatea pedagogică, putând reprezenta un prim instrument de informare, atât pentru cadre didactice, cât și pentru elevi sau studenți. În al doilea rând, lucrarea reprezintă un punct de sprijin pentru cei interesați de un studiu aprofundat al literaturii, furnizând date esențiale, punctuale, referitoare la autor-operă. În al treilea rând, dicționarul oferă o imagine de ansamblu asupra tagmei scriitoricești clujene, dar, în același timp, furnizează sinteza unui autor, îl coboară în terestru. Dacă până acum condiția scriitorului era, în viziunea cititorului, una demiurgică, de consistență eterică, deci inaccesibilă și indeterminată, odată cu apariția unui astfel de dicționar, scriitorul se umanizează, se supune temporalității. Răsfoind o astfel de lucrare, cititorul poate plasa scriitorul în timp și spațiu, fără a fi astfel acuzat de mania biografismului, ci mai degrabă de curiozitate naturală și inofensivă.

În plus, parcurgerea dosarelor personale ale scriitorilor constituie o invitație, ba mai mult, o provocare la lectură. În spatele acestei fișări stricte, de multe ori rigide sau seci, în conformitate cu caracterul științific al scrierii, se ascunde opera pură, esența, de aici, poate și plăcerea de a te plimba printr-un labirint al operelor ce se insinuează, ce îmbie la explorare. Nu în ultimul rând, dicționarul este atractiv prin galeria sa inedită de fotografii și de pagini de manuscris, prin prezentarea listei membrilor Uniunii Scriitorilor (filiala Cluj), precum și a grupării *Echinox*.

În concluzie, *Clujul literar*, acoperind un întreg secol de literatură, se bucură de numeroase argumente pentru a fi răsfoit, consultat, lecturat, dat fiind și faptul că anunță apariția *Dicționarului Scriitorilor Clujeni*.

→ substanțiale cu alimente unor oameni nevoiași, care într-adevăr reprezintă cazuri sociale.

Ne pregătim ca în această vară să deschidem o cantină socială, la demisolul clădirii Sediului protopopesc, în care să pregătim mâncare pentru oameni bolnavi ce nu se pot deplasa de la locuința lor. Această mâncare intenționăm să fie dusă acestor oameni prin intermediul voluntarilor din rândul membrilor FOR Huedin și ai Fundației Cultural Filantropice „Protopop Aurel Munteanu”.

O atenție deosebită am dat-o organizării în parohiile din subordine a Cutiei Milelor, prin care sunt ajutați credincioșii cu diferite probleme sociale. Această inițiativă a fost luată în urmă cu câțiva ani, de I.P.S. Sa Bartolomeu Anania, Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, care a dorit ca fiecare parohie din eparhia sa să poată organiza o minimă activitate caritabilă față de cei nevoiași la nivel parohial. Astfel, credincioșii mai înstăriți, cei cu dare de mână cum se spune, cei care frecventează sfintele lăcașuri, au posibilitatea ca în taină să strecoare în această „cutie a milelor” un bănuț care, bine chivernisit de Comitetul Parohial, sub îndrumarea preotului paroh, să poată îndulci viața unor copii orfani sau a unor oameni bătrâni, bolnavi și neajutorați. Sigur, avem mulți preoți care s-au implicat și se implică cu dăruire în activități caritabile la nivel de parohie. În acest sens pot să amintesc pe: P.C. Pr. Mircea Marcuș din Parohia Râșca Onicești, P.C. Pr. Gheorghe Leș din Parohia Mănăstireni, P.C. Pr. Mircea Dejeu din Parohia Bucea și mulți alții. Desigur s-ar dori ca implicarea slujitorului bisericii să fie mai substanțială, să nu rămână numai la suma modică colectată din cutia milelor, dar ne împiedică lipsa mijloacelor materiale și financiare a parohiilor,

care în procent în 50% nu au posibilitatea de a acoperi salariile preoților. Majoritatea satelor noastre sunt populate cu oameni bătrâni, bolnavi și lipsiți de mijloace financiare, cu penii mizere de C.A.P., ei înșiși vizați la primirea unui sprijin din partea parohiei.

- *Prin hotărârea Sfântului Sinod al BOR din 12 februarie 2004 politica e separată net de biserică. Cum comentați această decizie și care credeți că vor fi efectele ei în viața bisericăscă și, indirect, în societate?*

- IPS Mitropolit Bartolomeu Anania avea dreptate spunând: „Preotul nu trebuie să fie în politică, nici în afara ei, ci deasupra politicii”. Eu cred că Preotul trebuie să facă politica Bisericii și a neamului românesc! Preotul se poate implica doar în politica generală a țării, participând la viața cetății, sprijinind promovarea binelui obștesc și măsurile de apărare a moralității creștine. Opțiunea sa politică se exprimă prin vot. Este necesară formarea unui laic ortodox care să se implice în politică! De aceea Biserica trebuie să sprijine pe cei mai destoinici membri ai săi să facă politică. Participarea laicilor ortodocși la actul politic, dacă se face în acord cu învățătura de credință a Bisericii și cu normele ei morale și poziția ei oficială în problemele sociale, este una din formele misiunii Bisericii în societate.

- *Întrucât păstoriți mai multe mânăstiri și pentru că scandalul mediatic „Tanacu” a adus mult rău imaginii monahale, credeți că există pericolul de a se reedita acest scandal? Ce măsuri credeți că ar trebui luate pentru a feri spațiul monahal de aceste intruziuni profane?*

- Eu cred că acest caz „Tanacu” a fost și va rămâne un caz singular. A fost un eveniment pe care nu și l-a dorit nimeni. Presa și întreaga mass-media a exacerbat acest caz datorită dorinței de a consemna și populariza senzaționalul. Era o gire cu prea mare impact ca să nu fie fabricată și comercializată după bunul plac al presei. Diconul „cîrc și bani!” pentru hrana poporului, sa împlinit din nou. Încă din primele minute după ce a fost făcut public faptul de la Tanacu, publicații, televiziuni și comentatori de tot felul încercau să se substituie autorității Bisericii și Statului. Ipotezele au fost multe și nici până acum elucidate.

Am convingerea că oamenii cu discernământ au putut sesiza evenimentul așa cum s-a desfășurat el - bineînțeles nu ca unul care aduce un plus de misiune, dar nici ca unul care aruncă Biserica „în epoca medievală”. Monahismul a avut și are un rol major în formarea duhovnicească și morală a poporului nostru. Monahismul este un tezaur de credință autentică, un izvor de transmitere a spiritualității ortodoxe și așa va rămâne. Avem stăreți și stărete pregătite la școlile teologice din țară și chiar din străinătate, unii monahi chiar cu studii de doctorat și acest lucru nu poate decât să dea speranța că monahismul se află pe un drum bun.

Rămâne la conștiința mass-mediei dacă intervenția ei în spațiul sacru va fi făcută cu gândul cel bun al dorinței comunicării mesajelor spirituale sau cu gândul compromisiului (de cele mai multe ori determinat de mirajul comercialului și publicității) și al denaturării vieții religioase.

Interviu realizat de
Ciprian Talos și Cristian Filip

Note de lector

"Trăim într-o lume nebună, obraznică și neajunsă"

Sunt unul dintre cititorii fideli ai lui Alexandru Jurcan și mă număr printre puținii privilegiați care au avut - uneori - acces în laboratorul de creație al cărții de față (*Cocoșul și cocoșa*, Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărții de Știință, 2006).

Mărturisesc că mă leagă o afecțiune aparte de eroina ei, căreia îi datorez momente de bună dispoziție, „întâmplări ale ființei” mai rare în ziua de azi. Avatarurile Jojolicăi imi erau fragmentar cunoscute, așa încât mă ispitesc curiozitatea despre cum i-o fi stând ei între copertele unei cărți de sine stătătoare.

Și iată-o, în sfârșit, *personajă cu carasmă*, a unui „microroman comic”. *Femeie în fierbere*, Jojolica este o Chiriță a începutului de mileniu trei. Plecată din Dârja natală la oraș, locuiește la bloc, într-un cartier de urbe ardeleană. Ambiția ei declarată este de a deveni în cel mai scurt timp femeie modernă. *Masa medie* îi stă la dispoziție, are TV cablu, butonează, ba pe telenovele, ba pe meciuri din Liga Campionilor cu *ficioși celebri*, se uită la filmele cu *mățe și țigani* ale lui *Kustărața*, că-i *bugăt de cinefilă*, mai și citește, și nu orice, ci *bătrânul și marea*, *da' bătrân prost ca Jojolu că s-o lăsat dus de un pește*.

Trecută bine de prima tinerețe, Jojolica „se întreține”, își pune mască de castraveți, își apretează lenjeria, își strecoară busuioi în părțile intime, căci vrea cu orice preț - și chiar reușește de câteva ori - să-l seducă pe *Niculiță - Scumpu - cocoșelu*, căci, deși nu mai e de mult *fragedă*, îi *gătuță și răbdătoare*.

Iubitoare de *neolocisme*, în care vede tot sensul modernității, Jojolica vorbește „ca la carte”, dar după ureche: o doare *destinu gros*, are zile când e *proverbială*, mai e și *discreetă* uneori, la dentist suportă *anastazia locală* care-i *distruge* atenția, iar câteodată, bunăoară în cimitir, o apucă *nostalgia perfectă*, și, mai presus de toate, e la curent cu tehnologia modernă, s-a familiarizat cu *telefonu cu celulă* și cu *odaia de filmat*...

Ai, cetera, ai, cetera!...

Elena Livia Bălc

"D'apăi stai, Savetă, că nu t-am scris tăt!"

Șchimbând neconținut registrele, convertind lumea în care trăiește în numeroase chipuri, scriitorul Alexandru Jurcan rămâne natural în oricare din ipostazele sale. Prozatorul care scrutează cu nesăț universul său (real și ficțional) este întregit de poetul sensibil la armonia lumii, de excelentul traducător și de omul Alexandru Jurcan, cel care nu se lasă stăpânit de derizoriu, caracterizat de o noblete sufletească aparte, de o generozitate exemplară.

Lumea în care viețuiește scriitorul (și de care se lasă viețuit) este traği-comică, absurdă, oscilând între sublim și grotesc. Ne-o demonstrează cu prisosință ultimul roman al prozatorului Alexandru

Jurcan, *Cocoșul și cocoșa*.

Jojolica este o exponentă a acestei lumi absurde care frizează burlescul. Scriitorul o ademenește pe Jojolica să urce pe această scenă, privind-o apoi cu detașare, și o lasă să viețuiască și să vorbească așa cum știe ea. Ființă abisală, haotică, ea reprezintă o verigă din lanțul nesfârșit de personaje ce înfățișează parabola unei lumi aflată între existența patriarhală și cealaltă, ademenitoare, a noului.

Scriitorul nu iartă nimic. Caricaturizat excesiv, amestec de grotesc și pitoresc, de obtuzitate și curiozitate, Jojolica viețuiește natural în acest univers ficțional. Excesiv de curioasă, ea vorbește mult, e atrasă de subteranele existenței și vocabularul ei divulă o înțelegere fragmentară a lumii, filtrată printr-o conștiință semi-lucidă. Lexicul ei vădește prozaismul existenței semi-imbecilizante, haotice, cu vechiul și noul coexistând bizar, și trădează permanent impostura ființei. Pe fondul unei existențe așezate în normele rigide, pe care nu le mai acceptă Jojolica, năvălește gălăgios noul. Astfel Jojolica, „filozoafă” până-n măduva oaselor, are permanent de spus ceva. Limbajul ei, din care răzbat învățături cu iz strănesc, este contagiât de un vocabular adecvat modului său de a înțelege lumea: „spondi-loaza”, „feri-botul”, „jujițu”, „încineze”, „fals-fund”, „poli-gloata”, „o-pulentă”, „chel-că șoz”, „sadamoli-zare” etc.

Jojolica poartă uneori o mască a inocenței; nu poate fi salvată însă astfel de ridicol. Dar atrage atunci afecțiunea. Cu naivitate, cu candoare, Jojolica se împărtășește cu nesăț din multe vicii ale lumii. Spiritul ei ludic, savoarea cu care cercetează tot ce se află în jur o îndepărtează de grotesc.

Jojolu, „bietu Jojolu”, departe de lumea dezlănțuită a Jojolicăi, este spectatorul timid, părăsit undeva în fața televizorului, sau în lumea lui, total neinteresantă pentru consoarta sa. Lumile lor sunt despărțite tranșant: „Jojolu zice că io-s cu *gura*, el îi *guru*” sau „Precis în viața anterioară Jojolu a fost un biet măgar. Io am fost și-oi fi pă post de femeie deșteaptă, păcat că n-am ajuns regina Egiptului, *Nefertita*”.

Curtea bisericii în noaptea de Înviere este un bun prilej pentru Jojolica de a trece în revistă toate păcatele lumii inconjurătoare. Ea pune etichete, tranșează direct, clasifică, dezvăluie, se miră. Spectacolul pare s-o încante. Jojolica n-are sentimentul tragicului. Totul plonjează în pitoresc în fața privirii.

Dar ce face autorul?

Dacă ai lăsat în scenă un personaj ca Jojolica nimeni nu se va plătii. Și-atunci el privește de la distanță, cu detașare, cum Jojolica, pasionată de micile și marile probleme existențiale, se miră, vorbește și acționează, raportându-se la toate cu aceeași nonșalanță. Ea scrie scrisori, urmărește telenovele, vede filme („is bugăt de cinefilă”), citește „Bătrânul și marea”, face prăjituri, urmărește meciuri de fotbal, iubește (cei alți bărbați fiind întotdeauna mai incitanți decât Jojolu), călătorește, vorbește despre moarte, despre viață, despre orice. Ea este marioneta vie a unei lumi pitorești, departe de problemele tragice ale existenței. Marele hohot de răs izbucnește natural în chiar miezul tragediei.

Cu siguranță, lumea Jojolicăi are culoare. Ea este pictorul năbădăios care amestecă la nesfârșit culorile, desenând la nesfârșit imagini, gânduri, sentimente ce se contopesc haotic, dând Savoarea existenței.

Rodica Matis

Cocoșul și Cocoșa ALEXANDRU JURCAN

"Eu sunt un sentimental"

Chiar dacă n-aș fi citit nimic din conținutul acestei cărți, văzând doar imaginea copertei, aș fi ghicit imediat, dintr-o privire, „devenirea” acelei femei. Mereu aș întâlni-o în ultimul timp, oriunde m-aș duce. Ea este, de fapt, victima feminină reprezentativă a felului în care televiziunea și mass-media spală creierul celor ce - fără suportul cultural și lipsiți de personalitate - le consumă.

Imaginea de pe copertă e proba că Dacian Ovidiu Văidean, realizatorul ei, este pe lângă un consumator de artă și un creator.

Jojolica noastră, firească, a împrumutat „esența” a tot ce vede și aude în jurul ei. Rezultatul? Priviți-o! Tot ce o „acoperă” este de un prost gust desăvârșit. Papucii de plastic și ciorapii cu dungi supraelastici se asortează perfect cu lungimea șipcii cu ajutorul căreia „dohănește”. Și, precum cireșa de pe tort, jartiera roză tronează central.

Dacă, după lectura acestui microman comic, veți închide ochii, o veți vedea în mintea voastră pe Jojolica precum o creatură multicoloră, un rezultat concret a ceea ce o ființă ca ea poate să „devină” ajutată de kitsch-ul ce ne sufocă. Autorul? N-a făcut decât să ne-o descopere, precum un arheolog, în felul în care o vede el. Mă duc cu gândul la marele nostru Caragiale, care, într-o adunare, nervos, a ripostat unei persoane care l-a făcut „comic”. A zis: „Eu nu sunt comic, sunt un sentimental”.

Alexandru Jurcan este un sentimental. Cu mare talent scriitoricesc. Eu, cititoare împătimită, mă bucur că am ocazia să-l citesc mereu.

Silvia Morar

Poezie

Vasile Bertî

Ridicare

Ia-mi în brate toamnele oboseite
De durerea gândurilor
Și lasă-mă iubire înaltă
Să mângâi mâinile lacrimilor ofilite
Pentru că în vîuteul străfundurilor nopții
Urlă lupii flămânzi de ură.
Îmi vine să plîng primăvara
Văzându-ți florile risipite,
Îmi vine să alerg spre șerpuitoarea lumină
Pierdută în părul tău bălai,
Erai un hotar de chinuri
Acolo pe altarul de flăcări
Smulgând privirilor mele tăcerea
Și-mi era greu să privesc brazdele

Risipite-n amurgul stingher
Poleit cu sărutul sămănței vrăjite.

Vis demonic

Moartea silabelor din poveste
Aduce în sufletul toamnei fum,
Vanitatea întipărită în simple iubiri
Aleargă pe străzi topite în noi
Fiecare clipă ucide un vis,
Adâncul plînge în brațele nopții
Cădem în zorii zdrobiți,
Ploile tac în aripa însângerată.

Călător printre vise

Acum voi pleca în șoaptă
printre visele mugurilor care dorm
în palatele inimii tale înflorite

și voi spune copiilor o poveste,
o poveste din alte timpuri, în care
merii înfloreau mai sălbatic
în zădărnicia speranțelor noastre,

- Vrei să ascuți povestea, zână,
îmbrăcată în mantia de foc
a atator dimineți înalte,
pline de roua de pe flori,
scaldate în balsamul sfânt al iubirii,

- Rămăi incremenită în potirul
dorinței adânci,
Sfășiată de blestematul sărut
al umbrelor grele,
Risipite pe un peron cu mii de-ntrăbări.

Actualitate

Balkanismul asfaltat cu arome occidentale

Doru Ioan Rus

Ca în fiecare an orașul Huedin (singurul oraș din județul Cluj..., da, nu vă mirați - întrucât celelalte sunt... municipii!) are o sărbătoare a sa numită *În florar la Huedin*. Ține trei zile și... o noapte (ultima). Să parcurgem incetșor, cronologic, desfășurarea evenimentelor. Cam aceleași, de atâția ani. Cu mici excepții. Esențialul rezidă în continuitate.

Vineri, 19 mai, 2006

Orașul e gata de sărbătoare; asfaltat cu responsabilități și voie bună. Vreme de mai. Mașinile tresaltă peste gropile bine acoperite. Sărbătoarea Huedinului debutează cu întreceri sportive în parcul orașului. Cei mici răspund prezenți la chemarea d-lui profesor Gheorghe Sobec. Spectatorii fac parte din familie - părinți, bunici, frați, surori, mătuși, unchi... ("Cum să nu vii să-l vezi pe nepotu-to?"). Se împart diplome, premii. Cei mici, plini de importanță își etalează diplomele prin fața caselor vecinilor (unii n-au putut participa, deoarece au fost la ierbicidat).

Seara sosesc oaspeți din orașul Szegedvár la Liceul Teoretic "O. Goga" din Huedin. Elevii, însoțiți de profesori, au fost cazați în familii. În timpul nopții șoseaua E 60 nu se poate abandona somnului din cauza mașinilor care aduc musafiri peste musafiri.

Sămbătă, 20 mai, 2006

Ora 6 dimineața. La Clubul Copiilor Huedin se deschid în curte umbrele imense, se pun scaune afară, acolo în fața terasei, care va servi drept scenă. În cadrul Zilelor Huedinului se desfășoară prima ediție din "Ziua Clubului".

Ora 9. Stația de amplificare funcționează. Muzica invadează curtea, iar copiii celor zece secții de activitate își fac simțită prezența. Costume românești și maghiare, combinațiile celor care vor manevra mașinutele se amestecă rapid cu

recuzita și costumele secției de teatru, dând o atmosferă de tinerete, preocupare și emoții.

Sosesc mai apoi invitații. Nici prea mulți, nici prea puțini. Aici, câteva activități. Dincolo, invitați de la Cluj. Sub umbrele, pe scaune - părinți, bunici, mătuși, cu deviza „cum să nu vin să-mi văd nepotu”, ce fain il!". Domnul director, prof. Gheorghe Sobec, deschide „Ziua Clubului”, apelând la început la un microfon, mai apoi abandonându-l, realizând că se poate descurca și fără el.

Prin fața spectatorilor toropiți de căldură se perindă cele 10 secții ale clubului, realizând un moment deosebit. Mai puțin cele două secții de sculptură și artă populară care au prezentat expozițiile amenajate în curte. Au loc momente de folclor, dansuri populare românești și maghiare, automobile, teatru, calculatoare, judo. La fel, secția

de electronică (activități prezentate în sălile respective). Încheierea e acompaniată de o ploaie călduță de vară. La Casa de Cultură are loc un concurs de muzică populară. Se cântă, se dansează, se expun costume populare. Un juriu prestigios notează și deliberază, sub îndrumarea atentă a domnului director al Casei de Cultură, Nicolae Traica.

Să ne întorcem la Club. Invitații din Ungaria participă la un spectacol-concurs, după ce au vizitat Clujul (unde microbuzul le-a fost spart în centrul orașului). Directorul Liceului „O. Goga” Huedin, dl. prof. dr. Cristi Filip, urează bun venit oaspeților de peste hotare, care, la rândul lor, prin viceprimarul Varga Zoltán al orașului Szegedvár, își manifestă bucuria de a fi prezenți în Huedin. Se va semna mâine un parteneriat între cele două școli.

E vorba de Liceul Teoretic „O. Goga” Huedin și Zrinyi Miklós Gimnázium, Szakközépiskola din Szegedvár.

Duminică 21 mai 2006

Ziua cea mare a sosit, parteneriatul a fost semnat. Se fac fotografii, se filmează, se bea șampanie, se aduc chiar platouri suedeze care destind și mai bine atmosfera. S-o amintim pe prof. Péter Mónika, dar și pe d-na director adj. Antal Gabriella, care s-au implicat cu entuziasm în această activitate.

Ora 12. Casa de Cultură Huedin. Costume populare, instrumente muzicale, mașini. Mai apoi se formează coloana pentru parada portului popular. În fața se așază autoritățile locale, într-un splendid „costum politic” (să fi început campania electorală?), urmate de celelalte formații, care vor marca momente populare pe noua scenă solidă, de neclintit, din parcul orașului (impropriu zis, dar asta e!). Taragoatele răzbat orașul. Mașinile stau impasibile pe marginea șoselei, chiar dacă unii au parcat în fața intrării în parc, stopând circulația. Dar cum să nu-și etaleze marca mașinii și cum să nu-și pună în valoare mobilul, care sună chiar la ieșirea din mașină, sub privirile trecătorilor! Dl. primar Nicolae Chiș ține o cuvântare scurtă și adâncă, apoi invită și pe alții la cuvânt. Lumea însetată și încălzită de soarele de... florar, caută un adăpost la umbră, neuitând să-și ia o bere. Pe scena parcului se perindă formații și cântăreți. Aceleași de anul trecut. Aceleași poante. Noutatea e cântăreața de muzică pop Maria Dan Golban, care dă pata de culoare necesară. În rest - tarabe, doi monștri sub formă de topogan, pe care copiii îi asaltează; o broască face tumbă pe o măsuță - da, e o atmosferă balcanică atât de familiară nouă, de care cu greu ne desprindem. Poate că nici nu putem, nici nu vrem.

Seara - artificii. Răsună în tot orașul. Mă întorc acasă în noaptea cea mai lungă a Zilelor Huedinului (urmează discotecal!) și-l găsesc pe câțelul meu Teky tremurând de spaima artificierilor și așteptându-mă cu nerăbdare. Urmează ziua de luni, zi de târg. Adică târgul de animale. Zilele Huedinului vor rămâne în urmă. Fără mari efecte, doar „toate-s vechi și nouă toate”...

Cartea de poezie

Alizeul de dor

Rodica Matis

Noul volum de versuri al poetului Teofil Răchiteanu, *Alizeul de dor* (Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2006), structurat în cinci secțiuni (I. „Mitologice”; II. „Cu dor și cu daină”; III. „Corăbii negre”; IV. „Cu dragostea pe dragoste călcând”; V. „Alte unsprezece elegii”) este unificat, în cea mai mare parte, de metafora dorului. În jurul acestui motiv gravitează alte câteva teme și motive distincte: dragostea, mitologia, moartea, natura, singurătatea, înstrăinarea, timpul necrușător etc.

Mitul, rememorarea trecutului, constituie elementele unificatoare ale primei secțiuni, „Mitologice”. Locurile singuratiche, în genere, și muntele, în special, devin spațiile privilegiate vizitate de umbrele trecutului.

În „Cu dor și cu daină” lumea, părăsită de un Dumnezeu ocrotitor, este supusă unei neîncetate suferințe. Poetul, arheizan pe alocuri, însă original în viziunea și tonalitatea sa, îl caută cu înfrigurare

pe un Dumnezeu ce se îndepărtează tot mai mult, lăsând lumea pradă ispitelor: „Că-ndrât prin cea Pustie/ Te trași cu câte-o vecie/ Și-așa-mi ești mereu departe/ Cât din viață până-n moarte...” („Biet drumeț, Doamne, spre Tine”). Divinitatea protectoare este tot mai ascunsă într-un spațiu ireal: „Lumile, nelumile-/ Toate-ți cântă numele,/ Plâng în noapte, șuie,/ Mai adânc Te tănuie...” („Te strig, Doamne!”). Uneori, Dumnezeu, mai apropiat de uman, este copleșit de întrebările existențiale ale ființei umane: „Domnul, fața-măini și-ascunde!/ Și nu știe a răspunde// Și nu știe a răspunde...” („În pustia cea de gând”).

Doina, cu multitudinea formelor ei, dă glas zbciumului sufletesc. Poetul este fascinat de muzicalitatea expresiei populare. Iubirea, tristețea, înstrăinarea, dorul, constituie tot atâtea corzi lirice pe care vibrează poetul.

În „Corăbii negre” poetul meditează la marile spații cosmice de care gândul „se-nspaimă”, la „neagra mare” care ocrotește, în final, visurile ucise, la veacurile ce „s-au topit în ceață”, la „haos și uitare”. Elementele recurente ale acestei secțiuni sunt Timpul, somnul adânc, lumile nemărginite, sfârșitul, văzut în multitudine de forme și nuanțe,

Moartea, Dumnezeu.

Poetul este copleșit de imaginea sfârșitului imensei lumi: „Va fi o oră grea, o întoarcere/ A toate câte sunt, o umbră mare,/ Un vaier lung, pustiu, o disperare,/ O noapte grea și fără de hotare...” („Va fi o oră grea, o întoarcere...”).

Este reinviat spațiul sacru al liricii eminesciene; regăsim în multe texte ecouri venind din lumea inconfundabilă a poetului.

Liantul celei de-a patra secțiuni este dragostea, testată din imaginea „sprâncenelor”, din „taina florii de măr”, din „tremurul lacrimilor”, din spațiile sacre, dar și din cele profane.

În „Alte unsprezece elegii” poetul, „ars de grea patimă”, este stăpânit de tristeți ancestrale generate de un timp fără hodină. Obsesive, imaginile amurgului dau textelor o accentuată notă elegiacă, de litanie, generată de obsesia marii treceri.

Teofil Răchiteanu este un poet al muntelui sacru, al spațiilor privilegiate, din care glasul său răzbate nealterat de artificiile existenței.

Arhiva

Primăvară de foc la Huedin

Horea-Dorin Matis

Atestarea documentară a Huedinului nu merge, cel puțin deocamdată, mai jos de anul 1332, când acesta este amintit sub forma „Hunad” și „Hunok”. Din punct de vedere arheologic însă este dovedită vechimea mai mare a acestei localități ce exista cu siguranță înainte de anul 1241. În primăvara anului 1241 a avut loc marea năvălire tătar-mongolă în Europa, care s-a dovedit a fi foarte bine organizată, atât prin pătrunderea pe trei direcții principale (Nord, Centru și Sud), cât și prin faptul că înaintarea a avut loc simultan și cu succes pe toate „fronturile”. Coloana sudică tătar-mongolă, condusă de hanul Kadan, a fost formată din mai multe subcoloane, dintre care una, cea care ne interesează, a trecut Carpații Orientali, deplasându-se dinspre Rodna spre Cluj, Huedin, Oradea și mai apoi spre Pannonia. La începutul lunii aprilie 1241 tătar-mongolii din această subcoloană au „descins” și în Huedin, provocând mari distrugerii materiale și umane. Dovada acestei pătrunderi nea fost oferită de către istoricii arheologi care, în urma cercetărilor din anii 1964-1965 și 1999, au identificat, în fundația zidului de pe latura de Nord a bisericii reformate din Huedin, mai multe etape de construcție, atât înainte, cât și după marea invazie tătar-mongolă din anul 1241. Primul incendiu cunoscut al Huedinului a avut loc, așadar, în urmă cu 765 de ani, necunoscându-se numărul victimelor umane. O urmare directă a acestei invazii a constat în instituirea unui sistem de fortificații capabil să facă față unor noi invazii care, de altfel, nu au lipsit. Această tendință de fortificare se regăsește și la Bologa, unde s-a construit cetatea ce a constituit multă vreme un loc de refugiu pentru cei mai însemnați dintre huedineni.

Cel deal doilea incendiu al Huedinului a avut loc în urmă cu 406 ani (în august), când Mihai Viteazul ia

pedepsit pe huedineni pentru faptul că, la 23 iulie 1600, aceștia au omorât mai mulți soldați de-ai săi (dărăbani), ce fuseseră cantonați în Huedin. Acțiunea directă de pedepsire a huedinenilor s-a revenit lui Ștefan Csaki care, pe 6 august 1600, a ars Huedinul. Astfel, celor aproximativ 70-80 de victime din 23 iulie 1600, li s-au adăugat încă vreo 10 (se pare că locuitorii Huedinului fuseseră preveniți chiar de către Ștefan Csaki, astfel că s-au refugiat în masă spre regiunea dinspre munte).

Al treilea și cel din urmă incendiu al Huedinului nu a avut loc nici în primul război mondial și nici în al doilea, ci în anul 1956, adică în urmă cu exact 50 de ani.

Imaginea acestui sinistru eveniment este păstrată încă vie în memoria multor locuitori ai Huedinului care și amintesc și acum cu groază cum „a ars Huedinul”. Incendii izbucnit în dimineața zilei de 18 aprilie 1956 (înainte de prânz), în curtea familiei Ambrus (la nr. 51), de pe Strada Mare (Budai Nagy Antal/ Anton cel Mare din Buda), s-a extins rapid la casele din jur, fiind vizibil de la mare depărtare (Izvorul Crișului, Sâncraiu, Bicălat, Morlaca și chiar de mai departe). Se pare că incidentul a fost provocat de doi copii (aceștia trăiesc și astăzi în Huedin) și a afectat 57 de gospodării dintre care 52 de case în care locuiau 350 de persoane (226 maghiari și 124 români), grupate în 107 familii (76 maghiare și 31 române).

Extinderea rapidă a focului la atât de multe case a fost posibilă datorită faptului că acestea erau apropiate, dar și pentru că erau construite, în cea mai mare parte, din lemn și acoperite cu gindriță. Mai mult, fiecare gospodărie avea câte o șură, în care și pe lângă care era adăpostit fân și alte materiale ușor inflamabile. Majoritatea locuitorilor de pe Strada Mare erau agricultori și se aflau pe câmp în momentul izbucnirii incendiului, ocupați cu însămânțările de primăvară, neputând astfel interveni în timp util pentru stingerea sau limitarea focului. Majoritatea acestora au văzut așadar de pe câmp cum le ard casele, cum „arde Huedinul”. Dacă adăugăm și faptul că a fost un an secetos și că vântul sufla destul de tare dinspre Sud-Vest, este explicabil de ce au ars atâtea gospodării. Au ars astfel 39 de case de pe strada B.N.A., 7 case din Piața

Republicii, 5 case de pe strada Horea și o casă de pe strada Avram Iancu.

Secția de pompieri din Huedin, care a luat ființă la data de 30 decembrie 1949, prin decretul nr. 455 al Marii Adunări Naționale, aflată în acea zi de miercuri, 18 aprilie 1956, sub comanda plutonierului Dănilă Toader (comandant de pluton), nu a putut face față sinistrului incendiu, astfel că au fost necesare masive forțe de intervenție de la companiile din Cluj și Oradea.

În stângerea incendiului s-au implicat și locuitorii Huedinului, între care și elevii liceului, care au salvat ce s-a putut în asemenea situație. S-a înregistrat și o victimă umană, fiind prinsă sub fâcștii Elisabeta Pocs, de pe strada B.N.A.

De menționat este faptul că imediat s-a constituit pe plan local o „comisie de sprijin a sinistratilor”, sub conducerea lui Ujvari Nicolae (din data de 11 martie 1956, acesta era deputat al Frontului Democratiei Populare în circumscripția nr. 3 din comuna Huedin), care a luat măsurile necesare pentru depășirea situației de criză. Sinistrații s-au adăpostit pe unde au putut, pe la neamuri, cunoștințe sau chiar în chirie, iar alții în curtea vechiului Stat Popular din Huedin. Au fost strănse, de la locuitorii Huedinului dar și din alte localități de pe raza întregului raion Huedin, atât ajutoare materiale, cât și financiare, astfel că, la sfârșitul anului 1956, au fost reclădite majoritatea caselor arse în incendiu.

O urmare pozitivă a incendiului din anul 1956 a fost amenajarea celor două platouri unde se află astăzi piața de produse agro-alimentare, construirea Casei Raionale de Cultură și a noului sediu al Miliției (azi Poliția Huedin), întrucât vechiul sediu a ars în incendiu din anul 1956.

Acum, la împlinirea a 50 de ani de la incendiu din 18 aprilie 1956 este bine să ne amintim de spiritul de solidaritate de care au dat dovadă huedinenii și locuitorii din comunele învecinate, precum și de implicarea directă, rapidă și eficientă a conducerii timpului.

Orizont cultural

Des-amăgire

Meșterul Zacharias

Etimologic, des-amăgire înseamnă ieșirea din amăgire. Până a nu fi fost amăgit, am crezut că marile noastre personalități sunt Brâncuși, Eliade, Cioran, Eugen Ionesco, Sadoveanu, Arghezi și mulți alții pe care îi dăduse lumii cultura românească.

În America, unde mă exilasem, în faimoasa revistă „The Times” l-am descoperit pe Andrei Codrescu, reputat scriitor american și profesor, așezat în aceeași linie de valori cu Brâncuși, Dinu Lipăți, fotografii Brassai, Eugen Ionesco și Tristan Tzara. Că este egalul lui Tristan Tzara, treacă-meargă. Atât de mic să fi fost însă Brâncuși, și poate și ceilalți, încât să fie egalul lui Andrei Codrescu? E prea de tot, domnule Constantin Brâncuși, mi-am spus, de ce nu vrei să fii ceva mai mult decât egalul lui Andrei Codrescu? A fost prima mea des-amăgire. Fusesem amăgit de valori

pe care le credeam unicat, și iată-ne în fața lui Andrei Codrescu și a egalilor săi Brâncuși și Comp., toți nici mai mult, nici mai puțin decât „maestrii ai unei atent controlate și cultivate persoane publice” („The Times”).

Este adevărat că Andrei Codrescu și-a afirmat mai des, aproape cu obstinație, originea sa românească. De altfel personalitate de vârf, a fost invitat la celebra emisiune Independent Day Celebration a lui Ted Koppel (un alt egal al lui Brâncuși!) difuzată de ABC și audiată de milioane de oameni. Dar numai pentru efemera sa prezență pe sticlă nu înseamnă că este și egalul lui Brâncuși. Este adevărat că l-a parafrazat pe Allen Ginsburg: „Acest pământ este ceva indian... dar în același timp este și ceva românesc”. Dar nici aceasta nu-l face egalul lui Brâncuși. De altfel este autorul a zeci de volume de poezie, proză, eseuri și este un strălucit comentator la „National Public Radio” și „are o elegantă a stilului imbinată cu sensibilitatea unui emigrant”. Nici acestea nu-l fac egalul lui Brâncuși, ci poate primul între egali în meseria de comentator. Câtă des-amăgire! Tu, Brâncuși, egalul lui Andrei Codrescu! Grea povară!

Cu ceva zile în urmă, Dorin Tudoran semnează

editorialul „Insuportabila povară” într-un jurnal din Capitală în care scrie: „...asteniile Nobelului încep primăvara... Abia dă o rază de soare, abia ieși în curte să vezi iarba și te trezești luat de piept: ‘De ce nu i s-a dat încă Nobelul lui Norman Manea?’”. Și: “abia mai scoate Iloa o carte extraordinară, abia termin de recitat un ackvoveck, abia faci față unor chinezi care scriu uluitor, abia ai vreme să citești ‘noul Marquez’ recomandat de niște prieteni mexicani, că te trezești din nou cu un pumn în nas: ‘ce aveți de gând cu Nobelul lui Norman Manea?’”. Și un alt citat din excelentul pamflet: “Recitești Salinger și Norman Mailer, vezi că John Updike, William Styron și Kundera sunt încă prin preajmă, descoperi că Lawrence Farlinghetti se ține încă de năzdrăvăniile lirice, recitești uluit Woody Allen și Leonard Cohen, când te trezești luat de guler: ‘Unde e Nobelul lui Norman Manea?’”.

Nu credeți că e prea puțin pentru Norman Manea?!

(Urmare din pagina 1)

picior cu trei cuțite/ Și-o secure subsuoare,/ Fluierând trecea călare./ Fluierat când auzeau/ Motii pe la porți ieșeau./ Că știau că Horea vine./ Să-i întrebe de li bine./ El binețe le dădea/ Și apoi îi întreba:/ Spune-mi mie, moț, măi frate./ Ai pâine, pământ, bucate?/ Și motul care n-avea/ La Horea noastră spunea./ El lua de la bogat/ Și-mpărțea la cel sărac./ [...] Colo-n Scorușet la vale/ I-o ieșit la Hore-n cale./ Cu funii mi l-o legat/ Și-n temniță l-o țapat./ [...] Hai, iertare de îți cere/ Și-om trăi numa-n plăcere./ [...] Mândruță, gură de miere/ I-o iertare nu mi-o cere/ Și dac-o să fii să mor/ O să mor pentru popor./ Și-așa o zăis Horea, o zăis/ Și când pe roată l-o pus./ S-o uitat la moți cu dor/ Și-o zăis: mor pentru popor”.

Cealaltă inimă în care a clocotit uraganul a fost Avram Iancu, cel ce-și zicea cu mândrie că este “nepotul lui Horea”. Dacă “prin Horea țâșnește un fulger răzlet din viforul unui popor - ne spune convingător Octavian Goga - prin Iancu cere cuvântul poporului înșuși, cu adevăruri programatice asvărite în cumpăna istoriei”.

După 64 de ani de la tumultul lui Horea s-a ivit o altă stea pe cerul istoriei, intelectualul Avram Iancu, reprezentant conștient al ideii naționale. Iancu având un dublu rol, cel de tribun al motilor și cel de luptător pentru drepturile națiunii române, la nici 24 de ani împliniți a devenit craiul motilor și la scurtă vreme eroul național. Personalitatea lui are o valoare morală din care posteritatea și mai ales zilele noastre tulburi ar putea desprinde linii simple și drepte. El “radia tinerete, nerv și optimism - ne spune același Goga - fiind comandantul de necontestat, adorat de mulțime”, deoarece avea teluri clare. Tribunii, centurionii, lăncierii priveau la el “ca la soarele de miazăzi”, cum a constat Bălcescu după ce a ajuns în tabăra lui. De ce? O dată cu primii ghiocci ai primăverii Europei de la 1848 s-a declanșat revoluția care-și propunea să înlăture din temelii relațiile feudale și să asigure libertatea, egalitatea și frățietatea. Numai că revoluționarii unguri în programul lor de la Pesta mai adăugau “uniunea Transilvaniei cu Ungaria” deși era de mult statutată autonomia Transilvaniei. Românii salutau cu bucurie ștergerea iobăgiei, precum și introducerea egalității în drepturi, dar problema esențială, de viață și de moarte, era lupta împotriva uniunii. Simion Bărnuțiu spunea răspicat:

“Nația română nu mai poate fi roabă... limba noastră trebuie să aibă cinstea cuvinișioasă înaintea statului...” Trupele ungare, conduse de generalul Bem, au intrat în Transilvania pentru a o anexa. În acele împrejurări Avram Iancu a lansat deviza: “Sau punem pumnul în pieptul furtunii sau pierim”. Acesta era ordinul de luptă și era destul. Românii au luat măsuri pentru autoapărare, s-au constituit în cete: centurii, tribunate și legiuni, cea mai activă fiind Legiunea Auraria Gemina condusă de prefectul Avram Iancu.

Toate încercările inamicului de a pătrunde în Țara Motilor, de la Bologa pe valea Săcuieului, pe valea Călății, de la Gilău pe Someșul Cald ori pe Someșul Rece, au fost respinse. Așa s-a ajuns la luptele din 3-5 decembrie 1848 de la Bologa, Săcuieu, Traniș și Vișag, cele din ianuarie-februarie 1849 de la Călăta și Mărișel. Mărișelenii, conduși de centurionul Andrei Roșu, și-au apărât glia străbună prin bătăliile de la Grohotu și Bătrâna, unde s-au distins și femeile conduse de Pelaghia Roșu.

În 4 februarie 1849 motii, în numele Obștii Mărișelului, scriau o scrisoare maiorului ungar ce staționa cu trupele la Gilău, din care desprindem cine vrea să cucerească și cine vrea cu adevărat pacea. Iată câteva pasaje pline de umanism: “Dar ne rugăm, domnule, să fii în odihnă, nu sârgui atâta a ne provoca pacea, căci noi suntem cei mai pașnici oameni, nu apărind nimic, nu mergem să omorăm din neime, numai alții să nu vină pe noi. Cu un cuvânt, cu armele noastre nu vătămăm pe nime. Au nu-i aceea pace adevărată? Noi alta nu voim, fără precum nu stricăm pe nime, așa nici pe noi să nu ne strice nime... Aceasta e adevăr sfânt și drept... Pentru noi Dumnezeu priveghează”. Înșuși Iancu, în “Raportul...” înaintat curții imperiale menționa: “Importanțele pasuri de la Albal, Mărișel, Someșul Rece, către Huedin și spre drumul Oradiei Mari către Cluj, fuseseră apărate de înșiși bravii locuitori ai satelor cu mult curaj și constantă admirabilă”.

La Călățele și Bălcești românii și-au organizat tabere întărite (“loagăre”) reușind să stăvilească încercările inamicului de a pătrunde în Cetatea de Piatră. În primăvara anului 1849 dușmanii au reluat ofensiva ajungând să incendieze satele Lăpuștești și Ciurcuța de Jos. În 2 iulie unitățile inamice cantonate la Huedin, Mărgău, Ciuleni și Valeni au pornit marea ofensivă, care a fost stopată și transformată în dezastrul de la Fântănele din 6

iulie. Victoria motilor a fost atât de categorică încât dușmanii n-au mai încercat să forțeze străpungerea Apusenilor prin aceste locuri. Fântănele a devenit un nume de simbol al libertății. Crucea ridicată aici, mărețată prin simplitatea ei, mărturisește recunoștință pentru eroii care au condus lupta, dar și pentru cei fără nume care s-au jertfit aici. Urmașii luptătorilor au zis și zic: „Să trăiască motii/ Cau luptat cu toții./ Sus în Văruvele/ Sus la Fântănele”.

O altă creație ne descrie lupta astfel: „Vasvari străbate până la Fântănele/ Cu trei mii de oameni și cinci tunari grele/ Dar tribunal Corcheș nu se dănapoi/ Și-i izbește-acolo cu câțiva eroi/ Pelaghia Roșu cu zeci de femei/ Dă cu mii de pietre și boci peste ei/ Dușmanii se-ntorc și o iau la fugă/ Dar motii din urmă știu cum să-i ajungă/ Și-i aruncă-n Someș și scapă de ei/ Să nu mai omoare nici prunci, nici femei/ Să se-nevete minte, că-n muniți și în văi/ N-au ce să încerce dușmanii și oameni răi...”

Dar nu după multă vreme trupele austriece ajutate de cele rusești au înfrânt armatele ungare din Transilvania. După revoluție s-au reinstalat vechile rânduieli. Neîndeplinirea zelurilor de eliberare de iobăgie și de străni l-au zăruncinat pe Iancu în așa măsură încât poporul îl căinează: „Doamne nu da nimănu/ Jelea dată Iancului/ Codrului, ce-a vrut i-ai dat./ Dar lui Iancu i-ai luat/ Zilele, hodinile,/ I-ai lăsat blestemele./ Nu mai vede, nu aude/ Și de stele se ascunde./ Nu mai vede floricele/ Numai a motului jele./ N-aude-a păsării glas./ Num'a motului năcaz...”

În satul Beliş venerabilii cu tamplele cărunte ne-au mai relatat și următoarele versuri: „Pe Coca, spre Călățele/ Mere Iancu și i jele/ Jele-i doamne codrului/ De oamenii Iancului/ Și cum să nu-i fie jele/ De zilele noastre grele./ Că un hoț de împărat/ Ne-a mințit și ne-a trădat...”

Tărâni din satele de la poalele Vlădeșei păstrează vie amintirea eroilor lor Horea și Iancu, cei mistuiți de flacăra puternică, aceea a poporului cu care s-au contopit. De aceea ei îi cântă în doine și balade, iar întreg poporul român învață din religia lor.

Redactor responsabil:

Dinu Bălan

Supliment editat cu sprijinul financiar al
Consiliului Local Huedin